

3. Єдина інформаційно-аналітична система Служби зайнятості України (ЄІАС СЗУ) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iqusion.com/uk/component/content/article/310-zanyatost>.
4. Єдина технологія обслуговування незайнятого населення – ноу-хау в соціальній сфері // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=393684/20102004.
5. Напрями оптимізації системи прогнозування попиту та пропозиції робочої сили. Аналітична записка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kh.niss.gov.ua/articles/397/>.
6. Табаков В. Системні помилки проектування ЄІАС та ЄТОНН / В. Табаков // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://valerytabakov.ru/sistemni-pomilki-proektuvannya-yeias-t/>2013/04/08.
7. Уніга О. В. Державна політика зайнятості населення України в період економічної кризи / О. В. Уніга // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – Серія Економіка. – Випуск 2(4). – Ч. 2. – 2015. – С. 44–48.

УДК 67.404.2

Ковальська Л. Л., д.е.н., професор,

Аухімік О. В.

Луцький національний технічний університет

СУТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проведено дослідження сутнісної характеристики конкурентоспроможності ресурсного потенціалу підприємства. Розглянуто економічну сутність поняття «ресурсний потенціал». Виділено два підходи до змісту поняття «ресурсний потенціал»: комплексний і системний. Досліджено сутність поняття «конкурентоспроможність потенціалу підприємства». Виокремлено три підходи до розгляду його змісту: ринковий, адаптивний, порівняльний. Наведено авторське бачення змісту поняття «конкурентоспроможність ресурсного потенціалу підприємства».

Ключові слова: ресурси, потенціал, конкурентоспроможність, підприємство, підходи, характеристика.

Kovalska L., Auchimik O.

UTILIZED CHARACTERISTICS OF COMPETITIVENESS OF RESOURCE POTENTIAL OF ENTERPRISE

The article studies the essential characteristic of the competitiveness of the resource potential of the enterprise. The economic essence of the concept of «resource potential» is considered. There are two approaches to the content of the concept of «resource potential»: integrated and systemic. The essence of the concept of «competitiveness of the enterprise» is investigated. There are three approaches to the consideration of its content: market, adaptive, comparative. The author's vision of the content of the concept «competitiveness of the resource potential of the enterprise» is given.

Key words: resources, potential, competitiveness, enterprise, approaches, characteristics.

Ковальская Л. Л., Аухимик А. В.

СУЩНОСТНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье проведено исследование сущностной характеристики конкурентоспособности ресурсного потенциала предприятия. Рассмотрена экономическая сущность понятия «ресурсный потенциал». Выделены два подхода к содержанию понятия «ресурсный потенциал»: комплексный и системный. Исследована сущность понятия «конкурентоспособность потенциала предприятия». Выделены три подхода к рассмотрению его содержания: рыночный, адаптивный, сравнительный. Приведено авторское видение содержания понятия «конкурентоспособность ресурсного потенциала предприятия».

Ключевые слова: ресурсы, потенциал, конкурентоспособность, предприятие, подходы, характеристика.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. В складних, мінливих ринкових умовах підприємствам стає все важче продуктивно управляти обмеженими ресурсами. В процесі еволюції конкуренти намагаються використовувати все сучасніші підходи щодо підвищення дієвості та ефективності використання ресурсів підприємства. Вміле використання ресурсів дає змогу забезпечити досягнення довгострокових цілей підприємства та його стабільного розвитку. Трансформаційні зміни, що відбуваються у ринковому середовищі актуалізують питання пошуку шляхів ефективного

використання ресурсів, потенційних можливостей забезпечення розвитку у поточному та перспективному періодах, що потребує формування та нарощення конкурентних переваг. Все це актуалізує питання щодо удосконалення понятійного апарату конкурентоспроможності ресурсного потенціалу підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питаннями, що стосуються дослідження конкурентоспроможності використовуваних ресурсів займалися безліч науковців. Зокрема проблеми підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства розглядали: Ковальська Л. Л. [1], Алексєєв С. В. [9], Багацька Н. М., Хачатрян В. В. [2], Гриньова В. М. [4], Махова М. Н. [13], Касьянова Н. В. [5], Лапін Є. В. [14], Невроцький Н. О. [7] та ін., а проблеми забезпечення конкурентоспроможності потенціалу підприємства досліджували такі вчені як: Севастьянов Р. В. [14], А. Е. Воронкова [15], Салавеліс Д. Є. [16], Сачинська Л. В. [19], Гончарук П. А. [20] та ін. Однак, незважаючи на значні напрацювання в цій сфері, і досі залишаються невирішеними і дискусійними питання щодо єдиного змісту поняття «конкурентоспроможність ресурсного потенціалу підприємства», не сформована єдина комплексна методика її аналізу та оцінки.

Цілі статті: з'ясування сутнісної характеристики конкурентоспроможності ресурсного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ефективне функціонування та розвиток підприємства напряму залежить від конкурентоспроможності та раціонального використання його ресурсного потенціалу (рис.1).

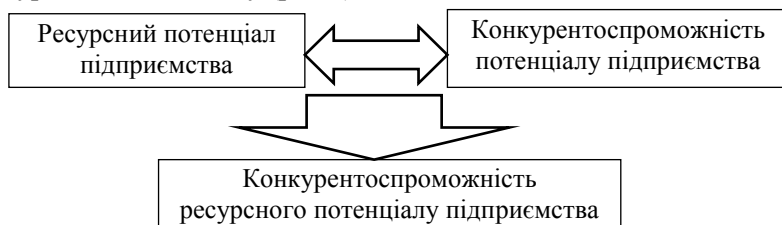

Рис. 1. Схема дослідження поняття «конкурентоспроможність ресурсного потенціалу підприємства»

На даний час у вітчизняній та зарубіжній літературі досі немає чіткого визначення поняття «ресурсний потенціал підприємства», що є однією з причин різноманіття направлень і методологічних концепцій у сучасних наукових дослідженнях. Саме цим і виникла необхідність розкриття змісту цієї категорії на основі критичного аналізу теоретичних поглядів (табл. 1).

Таблиця 1

Сучасні наукові підходи до визначення змісту поняття
«ресурсний потенціал підприємства»

Автор, джерело	Визначення поняття
1	2
1 підхід: комплексний	
Багацька Н. М., Хачатрян В. В. [2]	сукупність ресурсів, якими володіє підприємство, а також спроможність працівників і менеджерів застосовувати ресурси для виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку
Бугай В. З., Горбунова А. В., Клюєва Ю. В. [3]	поєднання ресурсних можливостей, управлінських здібностей і вмотивованості підприємця, а також готовності персоналу до здійснення у відповідь на зовнішні виклики організаційних змін, спрямованих на формування і посилення конкурентних переваг підприємства, реалізація яких сприяє зміцненню його ринкових позицій, кількісному і якісному зростанню
Гриньова В. М., Салун М. М. [4]	систематизована сукупність наявних ресурсів (матеріально-технічних, трудових, фінансових, інформаційних), взаємопов'язаних, взаємозалежних і поданих у певних кількісних пропорціях, використання яких дозволяє досягти запланованих показників економічного розвитку підприємства
Касьянова Н. В., Солоха Д. В., Морева В. В., Белякова О. В., Балакай О. Б. [5]	сукупність доступних ресурсів (трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових тощо), та здатність його співпрацівників й менеджерів до використання ресурсів з метою створення товарів та послуг й отримання прибутку, достатнього для продовження діяльності
Маршук Л. М. [6]	можливості підприємства щодо використання наявних ресурсів, які не лише використовуються, але є у зовнішньому середовищі, а також тих, які можуть з'явитись у майбутньому для максимального задоволення потреб споживачів та отримання прибутку
Невроцький Н. О. [7]	сукупність ресурсів, що забезпечують неперервну та ефективну діяльність господарюючого суб'єкта. Тобто, ресурсний потенціал підприємства являє собою сукупність наявних видів ресурсів, пов'язаних між собою, використання яких сприяє досягнення стійкого розвитку підприємства

продовж. табл. 1

1	2
Шаманська О. І. [8]	з одного боку, специфічна економічна категорія, що є наслідком взаємодії всіх ресурсів підприємства, не лише наявних, а й прихованих, а з іншого – економічна основа підприємства, що характеризується системою показників, які відображають не тільки наявні ресурси, а й їхні резерви, які можуть бути використані за визначених умов
2 підхід: системний	
Алексєєв С. Б. [9]	система взаємопов'язаних різних видів ресурсів, які є у розпорядженні підприємства або можуть бути залучені до його господарської діяльності для максимального задоволення потреб споживачів та підвищення його конкурентоспроможності на ринку
Горбоконь В. Ю. [10]	система наявних у підприємства ресурсів та тих, які воно здатне мобілізувати за потреби та використати для ведення ефективної діяльності
Гончар М. В. [11]	система, причому складна і динамічна, оскільки саме взаємозв'язки між окремими складовими потенціалу здійснюють безпосередній вплив на його елементи, модифікуючи вихідні властивості і закономірності їх функціонування, сприяючи тим самим переходу потенціалу у новий якісний стан як єдиного цілого, тобто системи вищого порядку
Дем'яненко Т. І. [12]	деякий запас міцності, стабільності, наявні та потенційні, раціонально використовувані ресурси підприємства (як матеріальні, так і нематеріальні), які згодом можна мобілізувати, привести у дію з метою досягнення цілей та завдань підприємства, а також протистояти негативним, швидко змінюваним умовам зовнішнього середовища
Махова М. Н., Рижкова Т. В. [13]	система всіх елементів потенціалу підприємства, включаючи наявні і можливі, а також економічні та політичні умови, що склалися на ринку товарів та послуг, що сформована під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, забезпечує ефективне використання ресурсів, стійкий стратегічний розвиток підприємства, його конкурентоспроможності на ринку
<i>Авторське визначення</i>	<i>сукупність ресурсів, які в процесі вмілого управління та організації їх ефективною взаємодією утворюють систему, яка ефективно функціонує</i>

Примітка. Складено на основі даних джерел: [2–13]

Аналіз літературних джерел дозволив виділити два підходи до змісту поняття «ресурсний потенціал»: комплексний і системний.

Представниками комплексного підходу є: Багацька Н. М. та Хачатрян В. В., які під ресурсним потенціалом розуміють сукупність ресурсів підприємства і вміння працівників їх ефективно

застосовувати [2]; Бугай В. З., Горбунова А. В. та Ключова Ю. В., які запевняють, що ресурсний потенціал визначається не лише як кількість і якість ресурсів, а також їх співвідношенням та здатністю вирішувати проблеми та досягати поставлені завдання [3]; Гриньова В. М. та Салун М. М., які характеризують ресурсний потенціал підприємства як сукупність взаємопов'язаних та взаємозалежних ресурсів, що покликані досягати запланованих показників економічного розвитку [4]; Касьянова Н. В., Солоха Д. В., Морева В. В., Белякова О. В., Балакай О. Б., які запевняють, що ресурсний потенціал підприємства має цільових характер, розглядають проблему відтворення і перспективу розвитку підприємства [5]; Маршук Л. М., яка згрупує два види ресурсів, ті, які вже є та ті, які будуть виникати в майбутньому [6]; Невроцький Н. О., який запевняє, що ресурсний потенціал підприємства – це лише сукупність ресурсів, які забезпечують його ефективне функціонування і сприяють розвитку [7]; Шаманська О. І., яка ресурсний потенціал підприємства розглядає з двох позицій. Перша як економічна категорія, яка виникла на основі взаємодії усіх ресурсів, а друга як основа, що є підґрунтям для ефективного розвитку [8]. Таким чином, за комплексним підходом ресурсний потенціал розглядається як сукупність різноманітних ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства.

В рамках системного підходу ресурсний потенціал підприємства розглядали такі науковці як: Алексеев С. Б., який розглядає ресурсний потенціал як систему, що складається з різних видів ресурсів підприємства, які забезпечують місію та мету підприємництва [9]; Горбоконь В. Ю., який наголошує, що ресурсний потенціал є системою не лише наявних на підприємстві ресурсів, а й тих, які воно здатне мобілізувати за потреби [10]; Гончар М. В., який зазначає, що ресурсний потенціал являється складною і динамічною системою, що в процесі впливу модифікується у новий якісний стан [11]; Дем'яненко Т. І., який дане поняття розуміє як багатоаспектне та акцентує увагу на їх здатності досягати цілей і завдань підприємства та адаптуватися за умов ринку [12]. Відтак, системний підхід являє собою не лише наявність явних та неявних ресурсів, а їх взаємозв'язок в якості системи, що покликана забезпечувати досягнення поставлених цілей.

Як бачимо, кожен із авторів розглядав ресурсний потенціал або з позиції комплексного, або з позиції системного підходів, що не дозволяє цілісно підійти до дефініції поняття «ресурсний потенціал підприємства». Пропонуємо розглядати ресурсний потенціал підприємства як сукупність ресурсів, які в процесі вмілого управління і організації їх ефективної взаємодії утворюють систему, яка ефективно функціонує.

Розглянемо основні підходи до характеристики поняття «конкурентоспроможність потенціалу підприємства» в табл. 2.

Таблиця 2

Підходи до визначення поняття
«конкурентоспроможність потенціалу підприємства»

Автор, джерело	Визначення поняття
1	2
Ринковий	
Севастьянов Р. В. [14]	можна розглядати в контексті здатності компанії розробляти, виготовляти, збувати й обслуговувати в конкретних сегментах ринку конкурентні вироби
Воронкова А. Е. [15]	сукупність виробничо-фінансових, інтелектуальних і трудових можливостей підприємства, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку
Адаптивний	
Салавеліс Д. Є. [16]	властивість, що характеризується здатністю потенціалу підприємства входити до складу структурних утворень, <u>швидко реагуючи на зміну</u> в структурі; брати до уваги тенденції до зміни; відновлювати економічну систему
Карачина Н. П., Перцата Л. І. [17]	відкрита багатоелементна, ієрархічна та динамічна система, яка включає в себе можливості, компетенцію, інноваційність та ресурси
Машлій Г. Б., Черниш О. В. [18]	здатність економічної системи забезпечувати соціально-економічну оптимальність при дії різноманітних чинників впливу зовнішнього та внутрішнього середовища
Порівняльний	
Сачинська Л. В. [19]	можна визначити як комплексну порівняльну характеристику потенціалу, яка відбиває ступінь переваги сукупності індикаторів якості використання ресурсів та організації взаємозв'язків між ними
	визначають ефективність потенціалу на певному ринку в певний проміжок часу, щодо сукупності індикаторів підприємств-аналогів
Гончарук П. А. [20]	комплексна порівняльна характеристика, яка відображає ступінь переваги за сукупністю показників оцінки можливостей підприємства на ринку відносно аналогічних показників інших підприємств

продовж. табл. 2

1	2
Салавеліс Д. Є. [21]	економічна категорія, яка надає порівняльну характеристику та відображає рівень переваги результативних показників оцінки стану системи його ресурсів і можливостей відносно аналогічних показників конкурентних підприємств на ринку
<i>Авторське визначення</i>	здатність підприємства відповідати вимогам ринку, швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та в порівнянні з аналогічними підприємствами мати відносні переваги

Примітка. Складено на основі даних джерел: [14–21]

Аналіз літературних джерел дозволив виділити три підходи до визначення поняття «конкурентоспроможність потенціалу підприємства»: ринковий, адаптивний та порівняльний.

Ринкового підходу дотримуються: Севастьянов Р. В., який запевняє, що конкурентоспроможність потенціалу підприємства – це його здатність виробляти товари, які задовольняють ринок [14]; Воронкова А. Е. стверджує, що конкурентні переваги на ринку потенціалу підприємства забезпечує виробничо-фінансові, інтелектуальні та трудові можливості підприємства [15].

До адаптивного підходу належать: Салавеліс Д. Є., який розглядає конкурентоспроможність потенціалу підприємства як його здатність входити до складу структурних утворень, швидко реагуючи на зміну в структурі та враховувати тенденції до зміни [16]; Карачина Н. П. та Перцата Л. І. головну увагу звертають на можливість системи отримувати конкурентні переваги в умовах мінливого зовнішнього середовища [17]; Машлій Г. Б. та Черниш О. В. визначають її як здатність економічної системи забезпечувати соціально-економічну оптимальність при зміні чинників зовнішнього та внутрішнього середовища [18].

Представниками порівняльного підходу є: Сачинська Л. В., що визначає конкурентоспроможність потенціалу підприємства як комплексну порівняльну характеристику, що за сукупністю індикаторів повинна переважати над сукупністю індикаторів фірми-аналога [19]; Гончарук П. А. розглядає дане поняття як комплексну порівняльну характеристику, що показує ступінь переваги сукупності показників можливостей підприємства над показниками конкурентних фірм [20], а науковець Салавеліс Д. Є. стверджує, що дана дефініція означає економічну категорію, яка

надає порівняльну характеристику, що визначає рівень переваги в порівнянні з конкурентами результативних показників оцінки стану системи його ресурсів і можливостей [21].

Виходячи із даних підходів, можемо визначити конкурентоспроможність потенціалу підприємства як здатність підприємства відповідати вимогам ринку, швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та в порівнянні з аналогічними підприємствами мати відносні переваги.

Висновки. Визначившись зі змістом понять «ресурсний потенціал підприємства» та «конкурентоспроможність потенціалу підприємства», представимо авторське бачення сутнісної характеристики конкурентоспроможності ресурсного потенціалу підприємства як здатність ресурсів, які утворюють систему в процесі вмілого управління та організації їх ефективної взаємодії, відповідати вимогам ринку, швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища та в порівнянні з аналогічними підприємствами мати відносні переваги.

Дослідження змістового наповнення поняття «конкурентоспроможність ресурсного потенціалу підприємства» дозволить його структурувати та провести комплексний аналіз та оцінку.

1. Герасимчук З. В. Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми його нарощення : монографія / З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська. – Луцьк : ЛНТУ, 2008. – 242 с.
2. Багацька Н. М. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства / Н. М. Багацька, В. В. Хачатрян // Економіка і суспільство. – 2016. – №3. – С. 134–139.
3. Бугай В. З. Теоретичні основи формування потенціалу підприємства / В. З. Бугай, А. В. Горбунова, Ю. В. Клюєва // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – №1(9). – С. 27–33.
4. Гриньова В. М. Оптимізація вартості складових ресурсного потенціалу підприємства : монографія / В. М. Гриньова, М. М. Салун. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 236 с.
5. Касьянова Н. В. Потенціал підприємства: формування та використання : підручн. / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєва, О. В. Белякова, О. Б. Балакай. – Донецьк : Вид-во Цифрова типографія, 2012. – 257 с.
6. Маршук Л. М. Теоретичні засади формування ресурсно-фінансового потенціалу підприємства / Л. М. Маршук // Молодий вчений. – 2016. – №5(32). – С. 99–102.
7. Невроцький Н. О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства / Н. О. Невроцький // Інтернаука. – 2017. – №1(23). – С. 97–101.

8. Шаманська О. І. Сучасні підходи до оцінювання ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства / О. І. Шаманська // Ефективна економіка. – 2013. – №3 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_13
9. Алексеев С. Б. Визначення поняття «ресурсний потенціал підприємства» / С. Б. Алексеев, Є. І. Жебокритський // Держава та регіони. – 2014. – №2(77). – С. 53–56.
10. Горбоконь В. Ю. Формування ресурсного потенціалу автотранспортних підприємств / В. Ю. Горбоконь // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №4 (166). – С. 182–191.
11. Гончар М. В. Обґрунтування структуризації ресурсного потенціалу підприємства / М. В. Гончар // Науковий вісник Полісся. – 2016. – №2(6). – С. 108–113.
12. Дем'яненко Т. І. Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні аспекти сутності та структури / Т. І. Дем'яненко // Економічний форум. – 2015. – №3. – С. 290–294.
13. Махова М. Н. Ресурсний потенціал підприємства / М. Н. Махова, Т. В. Рьжкова // Ресурсам області – эффективное использование. – 2015. – №1. – С. 447–458.
14. Лапін Є. В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління / Є. В. Лапін // Вісник Сумського державного університету. – Серія Економіка. – 2007. – №1(2) – С. 63–71.
15. Севастьянов Р. В. Конкурентоспроможність потенціалу як необхідна умова розвитку підприємств / Р. В. Севастьянов, О. А. Попов // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – №2(08). – С. 25–30.
16. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация / А. Э. Воронкова. – Луганск : И-во Восточноукраинского национального университета, 2000. – 310 с.
17. Салавеліс Д. Є. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства / Д. Є. Салавеліс // Вісник соціально-економічних досліджень. – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – № 57(2). – С. 156–161.
18. Карачина Н. П. Конкурентний потенціал та його роль в формуванні конкурентоспроможності підприємства / Н. П. Карачина, Л. І. Перцата // Економічний простір. – 2014. – №86. – С. 164–172.
19. Машлій Г. Б. Інновації як рушійна сила зростання конкурентоспроможності / Г. Б. Машлій, О. В. Черниш // Актуальні питання права, економіки та управління. – Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти». – 2017. – С. 59–60.
20. Сачинська Л. В. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства / Л. В. Сачинська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – №3. – С. 240–243.
21. Гончарук П. А. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності суб'єкта господарювання / П. А. Гончарук // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – №1(2). – С. 82–85.